

DORINA BAŠTINA I ZAVIČAJNI MUZEJ NAŠICE

SILVIJA LUČEVNJAK □ Zavičajni muzej Našice, Našice

sl. 1 Dora za klavirom u dvorcu Pejačević u Našicama
Fototeka, Zavičajni muzej Našice

sl. 2 Dora Pejačević oko 1905. godine
Fototeka, Zavičajni muzej Našice

¹ To potvrđuje i sve veće zanimanje za Dorinu glazbu, u koje se uklopio i nedavno pokrenut međunarodni projekt "Dora Pejačević". Inicijatori su prof. Elena Ostleitner, predavač na Universität für Musik und darstellende Kunst iz Beča, i Ivan Živanović, voditelj Muzičkog informativnog centra iz Zagreba. Pod geslom "Svirajte Doru, slušajte Doru", promiče se cilj ovog projekta - afirmacija djela ove skladateljice putem objavljivanja i distribucije notnih izdanja djela, izdanja nosača zvuka i priredbi s njezinim djelima. U projekt su uključene razne institucije vezane uz rad na djelima D. Pejačević, pa tako i Zavičajni muzej Našice.

Ime i glazba Teodore (Dore) Pejačević (1885. - 1923.) odavno su prerasli okvire naše domovine i predstavljaju kulturnu i glazbenu baštinu čovječanstva koja ne poznaje zemljopisne ili jezične granice.¹

Baština Dore Pejačević predmet je istraživanja ove ustanove od njezina osnutka. Početkom 1970-ih, kada je u Našicama sazrijevala ideja o potrebi osnutka lokalnog muzeja, još uvijek su bila živa sjećanja stanovnika mjesta na članove obitelji Pejačević, a osobito ona o Dori Pejačević, čija je prerana smrt izuzetno pogodila obitelj. Te godine, 1923., umire nenadano i njen brat Marko grof Pejačević (r. 1882.), njegov sin Nikola (r. 1906.) i kći Eleonora (r. 1920.). Posljednje počivalište Dore Pejačević je u Našicama, pokraj prekrasne crkve - mauzoleja obitelji Pejačević, neogotičke kapele koju je projektirao Herman Bollé.

Njen kratak život, a posebno tragična smrt, postat će za Našičane izvor posebnog odnosa prema ovoj ženi koja je u mnogim svojim postupcima bila tako različita

od vremena u kojem je živjela. Njen odnos prema aristokraciji dao je poticaja da u usmenoj predaji našičkoga kraja njeno posljednje počivalište zauzme posebno mjesto. Prema toj legendi, Dorin je grob jedini izvan kripe u kojoj su se sahranjivali ostali članovi obitelji, zbog toga što se udala za plebejca, protiv volje svojih roditelja. Iako ovo ne odgovara povijesnoj istini, priča je učinila njeno ime trajno prisutnim u pamćenju ljudi ovoga kraja, u okruženju koje je malo znalo o njenom glazbenom opusu i njegovim vrijednostima. Za Našičane je ona bila i ostala jednostavno "Dora" ili "našička princeza", kako o njoj piše književnik Anto Gardaš. Na žalost, niti hrvatska javnost dugo nije prepoznavala njen doprinos ne samo našoj, već i europskoj glazbenoj baštini. Ime jedne plemkinje, a onda još k tome i žene, gotovo da se prešućivalo u literaturi i neshvatljivo zanemarivalo u diskografskoj i koncertnoj praksi. Zanimljivo je da svojevrzni "revival" njezina imena i djela započinje ponajprije zahvaljujući strpljivu radu jedne žene. Poznata teoretičarka glazbe, dr. Koraljka Kos,

svojim je proučavanjem njezine ostavštine utjecala na bolje poznavanje Dorine osobnosti i pravilniju ocjenu glazbenog opusa koji je smjestila u opća međunarodna stilska kretanja. Njezina knjiga o Dori Pejačević (Zagreb, 1982.) imala je znakovitu posvetu - "Ženama koje se nisu odrekle vlastite kreativnosti". Ova knjiga imala je izuzetnog odjeka u hrvatskoj kulturnoj javnosti, o Dori se sve više pisalo i govorilo, njezina su se djela izvodila. Sva ova kretanja bila su dodatni poticaj da se i u Našicama nešto učini na trajnom obilježavanju Dorinog imena. Sretna okolnost bila je približavanje 100. obljetnice njezina rođenja (1985.). Te godine u gradu je otvorena Osnovna glazbena škola "Dora Pejačević", u parku s južne strane Dvorca Pejačević postavljena je njezina bista (rad akademskoga kipara Dragutina Šanteka), objavljene su njezine note "Pet minijatura za violinu i klavir" (izd. Društvo skladatelja Hrvatske i SIZ kulture i tehničke kulture općine Našice). Uz bogati glazbeni program u kojem je kao organizator sudjelovalo Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo "Vatroslav Lisinski" Našice, Zavičajni je muzej bio jedan od pokretača i organizatora ovih zbivanja, a za ustanovu su naporu bili zaokruženi otvorenjem stalnog postava memorijalne sobe Dore Pejačević u Dvorcu Pejačević, u prostoru u kojem je Dora živjela i stvarala, a sada prostoru u kojem muzej od 1974. godine djeluje. Odabrana je jedna od soba na sjevernoj strani prvoga kata i u njoj je prvi put nakon završetka Drugoga svjetskog rata okupljeno u cjelinu i prezentirano originalno posoblje iz nekoć bogato namještenog dvorca ove ugledne i utjecajne obitelji koja je bila vlasnikom našičkog posjeda od prve polovice 18. stoljeća, pa sve do 1945. Namještaj je 1947. godine spasila iz devastiranoga našičkog dvorca čuvena KOMZA, komisija na čelu s dr. Danicom Pinterović iz osječkog Muzeja Slavonije i pohranila ga u ovoj ustanovi koja ga ovom prilikom vraća u Našice kao trajnu posudbu. Na prikupljanju "krhotina" Dorinog života i koncepciji postava radila je godinama kustosica i ravnateljica Zavičajnog muzeja Našice Ivana Jurković (1931. - 2000.). Tako se u ovu "žensku" priču o slavnoj Dori uključuje još jedna žena, koja je znala prepoznati važnost Dorine baštine i potrebu unošenja ovog sadržaja u muzejsku ponudu ustanove. Uz nekoliko fotografija članova obitelji i same Dore, manjih ukrasnih i upotrebnih predmeta iz Dvorca, knjiga i umjetnina, u prostoriji je najvredniji izložak svakako originalni klavir iz nekadašnjega Glazbenog salona Dvorca Pejačević, za kojim je Dora svirala i komponirala. Ovaj dragocjeni instrument, "Blüthner" iz druge polovice 19. stoljeća, predstavlja izravnu sponu prostora i Dorinog stvaralaštva i trajan je izazov suvremenim glazbenicima. Naime, od 1985. godine započinje u Našicama manifestacija "Memorijal Dore Pejačević" kroz koji je u proteklih 15 godina bilo prilike upoznati mnoge domaće i inozemne glazbenike. Izvođenjem djela Dore Pejačević, predstavljanjem notnih izdanja, knjiga, glazbeno-scenskih prikaza nadahnutih Dorinim životom, glazbenim priredbama Dori u čast, stručnim skupovima o slavonskoj glazbenoj baštini, ovaj

sl. 3 Spomen soba Dore Pejačević u Zavičajnom muzeju Našice
Fototeka, Zavičajni muzej Našice

grad, Muzeji i posebno prostor Dvorca biva mjestom na kojem se s dužnom pažnjom njeguje baština Dore Pejačević. Primjerice, prošle je godine (2000.) Zavičajni muzej Našice u okviru održavanja "VIII. memorijala Dore Pejačević" ugostio pet različitih sadržaja, od kojih ističemo komorni koncert Trija "Dora" iz Nizozemske.

U planovima Zavičajnog muzeja Našice segment proučavanja, skupljanja i komuniciranja Dorine baštine zauzima značajno mjesto. Nadamo se da će uključivanjem cijeloga prizemlja Dvorca Pejačević u muzejski sadržaj, biti moguće još bolje prezentirati ono što je obitelj Pejačević i osobito Dora Pejačević ostavila kao trajan doprinos lokalnoj i općoj povijesti i kulturi.

Zar je još uopće potrebno reći da se o svemu tome u Zavičajnome muzeju Našice brine pet žena? U šali volimo reći da je Dora začarala ovaj dvorac i u njemu ostavila neizbrisiv "feministički pečat".

DORA'S HERITAGE AND THE NAŠICE REGIONAL MUSEUM

The name and music of Teodora (Dora) Pejačević (1885-1923) have far outgrown the framework of our homeland and they represent the cultural and music heritage of mankind that knows no geographic or linguistic barriers.

The heritage of Dora Pejačević has been the subject of research by the Našice Regional Museum since it was founded. In the beginning of the seventies, when the idea was ripe in Našice concerning the need for founding a local museum, townspeople still had a vivid recollection of members of the Pejačević family, and especially vivid recollections of Dora Pejačević. Her brief life, and particularly her tragic death, have become the source of special pride that the people of Našice take in this woman who was, in many of her actions so very different from the time she lived in. Unfortunately, for a long time not even the Croatian public fully recognised her contribution not only to Croatian music, but also to the European musical heritage. The name of a noblewoman, particularly since she was a woman, was almost glossed over in literature and, what is incomprehensible, neglected in recording and concert practice.

The museum's efforts were crowned with the opening of the permanent exhibition of the Dora Pejačević Memorial Room in Pejačević Hall, the place where Dora lived and worked, and also the place that has housed the museum since 1974.